

بنام خدا

طرح دروس دوره های دکتری، کارشناسی ارشد، کارشناسی علوم سیاسی

* -محمد جعفر جوادی ارجمند

۱- طرح درس: سیاست خارجی ایران در قرن ۱۹ و ۲۰ - دوره دکتری - گرایش مسائل ایران

هدف درس:

هدف کلی درس بررسی و تحلیل سیاست خارجی ایران از منظر معرفت شناسی، شناخت شناسی، و روش شناسی به توجه به ابعاد نوآوری، راهبردی، و دانش افزایی در سیاست خارجی ایران در دو عرصه نظری و عملی می باشد. منظور این است که در دوره دکتری، تلاش مدرس و دانشجویان در یک فرایند تعاملی و بر اساس آموزش تفکر انتقادی قرار داشته و در کلاس در سطح تحلیل، تجویز، مدل سازی والگو پردازی مفاهیم سیاست خارجی ج.ا.ایران پژوهش صورت می گیرد. در یک مدل سیاست خارجی چهار موضوع مهم است: ۱- نوع نگاه به صحنه، ۲- نوع تعامل، ۳- مدیریت زمان، ۴- رهبری.

طرح درس:

سیاست خارجی به مثابه یک پدیده یا ایده، دارای چهار بعد: مفهومی، هنجاری، تجربی، و سیاست گذارانه می باشد. اگر پرسش آغازین این باشد که چگونه سیاست خارجی ایران در طول نیمسال مورد بررسی قرار می گیرد؟ در پاسخ اولیه گفته می شود که تلاش خواهد شد سیاست خارجی ایران از دو منظر: ۱- نظریه های روابط بین الملل و ۲- نظریه های تحلیل سیاست خارجی، مورد بررسی قرار گیرد. در قسمت اول، سیاست خارجی ایران از منظر نظریه های رئالیسم، لیبرالیسم، سازه انگاری به عنوان نظریه های اصلی (Mainstream)، به طور خلاصه مورد بررسی قرار می گیرد. قابل ذکر است که نظریه های روابط بین الملل معمولاً معطوف به کنشگر عام (Actor-General) هستند و در بررسی آنها، به کنشگران خاص توجه نمی شود. تمرکز بردولت یکپارچه

^۱ - می توان سه نوع مطالعه در سیاست خارجی را دنبال نمود: ۱- توصیفی: مطالعه به منظور احراز واقعیت یا واقعیت های مرتبط با تصمیمات، سیاست ها و اقدامات، و روابط رسمی و غیر رسمی میان دولت ها و سایر کنشگران، ۲- ارزیابانه، که به بررسی پیامد های اقدامات سیاست خارجی و ارزیابی مطلوبیت اهداف و میزان نیل به آنها می پردازد، ۳- تحلیلی: مطالعه ای که هدفش رسیدن به درون نهاد های اجتماعی، حکومتی، فردی موثر بر انتخاب های سیاست خارجی است. (ر.ک: مشیرزاده، ۱۳۹۷: ۱۱۲)

می باشد که کنش آنها را متغیر های سطح نظام و متغیر های رابطه ایی تعیین می کنند. لذا توضیح بسیاری از حوادث، رویدادها، سیاست ها را باید در سطح داخلی جستجو نمود که بررسی این مسائل در قسمت دوم، یعنی نظریه های تحلیل سیاست خارجی مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرد که مبتنی برنگرش رفتارگرایی می باشد. این نظریه ها شامل: نظریه های فرایند تصمیم گیری، محیط تصمیم گیری، و رویکردهای ارداکی (باورها، برداشت ها، و سوء برداشت ها) می باشد. برای هر جلسه درس، با توجه به عناوین بحث هر جلسه، منابع در قالب فصلی از کتاب یا مقاله معرفی می شود و در طول جلسه کلاس در فضای گفتگو و مباحثه، مباحث تدریس می شود. در طول نیمسال دانشجویان سه گزارش درسی با توجه به مباحث ارائه شده خواهند داد که هر دو حوزه مباحث نظری و علمی سیاست خارجی ایران را پوشش می دهد. همچنین ترجمه یک مقاله لاتین، یا فصلی از یک کتاب تخصصی در حوزه سیاست خارجی ایران، از تکالیف دانشجویان است. یک سوم نمره ارزیابی کلاس به امتحان پایان نیمسال و دوسوم بقیه مربوط به دوره کلاس می باشد.

بر اساس نکات یاد شده برنامه جلسات درس بشر ذیل می باشد:

مباحث نظری سیاست خارجی ایران

جلسه اول تا سوم- بررسی جایگاه واهمیت سیاست خارجی ایران در نظریه های روابط بین الملل

جلسه چهارم- رویکرد تاریخی به سیاست خارجی ایران

جلسه پنجم- رویکرد ژئوپلیتیک به سیاست خارجی ایران

جلسه ششم- رویکرد فرهنگی- اجتماعی به سیاست خارجی ایران

جلسه هفتم- رویکرد اقتصادی به سیاست خارجی ایران

سیاست خارجی ایران در عمل

جلسه هشتم- سیاست خارجی ایران در قبال آمریکا

جلسه نهم- سیاست خارجی ایران در قبال روسیه و چین

جلسه دهم- سیاست خارجی ایران در قبال اروپا

جلسه یازدهم- سیاست خارجی ایران در قبال همسایگان

جلسه دوازدهم- ادامه سیاست خارجی ایران در قبال همسایگان

جلسه سیزدهم تا شانزدهم اختصاص به گفتگو با دانشجویان پیرامون چگونگی تنظیم تکالیف درسی، ترجمه متون اختصاصی دارد.

۲- عنوان درس: نظریه های روابط بین الملل - دوره کارشناسی ارشد علوم سیاسی

هدف درس:

نظریه های روابط بین الملل با هدف بررسی و تحلیل نظریه های عمده روابط بین الملل از دروس مشترک گرایش های سه گانه: اندیشه سیاسی، جامعه شناسی سیاسی و مسایل ایران رشته علوم سیاسی می باشد. هدف اساسی درسی، آشنایی و بررسی و عمق بخشی تحلیل دانشجویان با نظریه های اصلی در سنت اثبات گرایی : واقع گرایی، لیبرالیسم، مکتب انگلیسی، وسازه انگاری و نظریه های پسا مدرنیسم با رویکرد پسا پوزیتیویستی می باشد.

طرح درس

جلسه اول- مباحث فرانظری نظریه های روابط بین الملل (هستی شناسی، شناخت شناسی و روش شناسی)

جلسه دوم- نظریه رئالیسم (اصول، مبانی و سنت های نظری) در روابط بین الملل

جلسه سوم- نظریه رئالیسم و تحولات آن (رئالیسم تدافعی، تهاجمی)

جلسه چهارم- نظریه لیبرالیسم (تاریخچه، مبانی و اصول) در روابط بین الملل

جلسه پنجم- تحولات نظریه لیبرالیسم (نهاد گرایی و نهاد گرایی نئو لیبرال)

جلسه ششم- نظریه مکتب انگلیسی

جلسه هفتم- نظریه نظام جهانی

جلسه هشتم- نظریه انتقادی

جلسه نهم- نظریه وسازه انگاری

جلسه دهم - نظریه پساتجدد گرایی

جلسه یازدهم - نظریه های زیست محیطی در روابط بین الملل

جلسه دوازدهم - مطالعات صلح در روابط بین الملل

جلسه سیزدهم - نظریه های غیر غربی در روابط بین الملل

جلسه چهاردهم - نظریه اسلامی روابط بین الملل

جلسه پانزدهم - بحثی پیرامون بومی سازی نظریه های روابط بین الملل

جلسه شانزدهم - ادامه بحث بومی سازی نظریه های روابط بین الملل (ایران و خاورمیانه)

۳- عنوان درس: روابط خارجی ایران با کشورهای در حال توسعه از شهریور ۲۰ به بعد

(کارشناسی ارشد علوم سیاسی)

هدف درس: از آنجاییکه روابط ایران با کشورهای جهان سوم در قبل از انقلاب اسلامی در حد بسیار ضعیف و متأثر از فضای روابط با قدرتهای بزرگ بوده است، لذا هدف اساسی این درس با نگاه هستی شناسی، شناخت شناسی و روش شناسی، بررسی ابعاد مختلف روابط سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، علمی با کشورهای جهان سوم (در حال توسعه) می باشد که در قالب سمینار ارائه می شود. رویکرد های مختلف از جمله، رویکرد مقایسه ای، رویکرد تاریخی - تمدنی، رویکرد ژئوپلیتیک، رویکرد فرهنگی و اجتماعی، رویکرد علم و فن آوری، رویکرد سیاستگذارانه، رویکرد منطقه ای و رویکرد آسیب شناسی روابط خارجی ج.ا.ایران با کشورهای جهان سوم و با روش شناسی های گوناگون از جمله روش (SWOT)، نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت ها و تهدیدها و روش مقایسه ایی نیز از اهداف تکمیلی درس می باشد.

طرح درس: در جلسات اولیه تا جلسه پنجم، استاد مربوطه با طرح کلیات و سرفصل های درس، مباحث عمده و راهبردی را مطرح میکند که شامل: معرفی کتب و چند مقاله علمی - پژوهشی در ارتباط با روابط ایران با کشورهای مختلف در مناطق گوناگون می باشد. از جمله مشکلات درس، کمبود منابع اصیل از قبیل کتب دانشگاهی در

حوزه روابط خارجی ایران با کشورهای مختلف حتی در روابط با همسایگان می باشد. از موارد آسیب شناسی کشورهای جهان سوم (در حال توسعه) آینده توسعه اقتصادی آنها، عدم برخورداری از دولت های قوی، عدم تاثیر و نقش آنها در سازمان های بین المللی تا قبل از ۱۹۷۰، قالب روابط با کشورهای شمال و کمتر به صورت افقی با کشورهای جنوب می باشد.

جلسه اول- بحث هستی شناسی، شناخت شناسی و روش شناسی روابط خارجی ایران

جلسه دوم- روابط خارجی ایران از منظر ژئوپلیتیک، ژئو اکونومیک و ژئو استراتژیک

جلسه سوم- روابط خارجی ایران از منظر فرهنگی- اجتماعی

جلسه چهارم- روابط خارجی ایران از منظر اقتصادی و تجاری

جلسه پنجم- روابط خارجی ایران از منظر دیپلماسی عمومی و رسانه ایی

از جلسه ششم به بعد تا پایان کلاس، هریک از دانشجویان با انتخاب یک موضوع گزارش که در جلسات اولیه با استاد هماهنگی نموده اند، به ارایه گزارش خواهند پرداخت و در پایان نیمسال گزارش مکتوب را هم تحویل خواهند داد. ۱۰ نمره از ارزیابی به نوع ارایه شفاهی و گزارش مکتوب و ۱۰ نمره باقیمانده در امتحان کتبی پایان نیمسال خواهد بود. معیار انتخاب موضوع گزارش با در نظر گرفتن یک مدل، الگو و یا نظریه می باشد. برای مثال: نقش دیپلماسی آب در روابط ایران، ترکیه، عراق.

۴- عنوان درس: ایران و کشورهای همسایه - دور کارشناسی علوم سیاسی

هدف درس:

هدف اصلی درس آشنایی و شناخت ساختار سیاسی، اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی کشورهای همسایه از یک سو و ظرفیت های و امکانات متقابل ایران و کشورهای همسایه برای گسترش و توسعه روابط در سطوح گوناگون از سوی دیگر می باشد. هدف دیگر، بررسی موضوعات و مسائلی که در طول دوره های مختلف به ویژه در دوره ج.ا.ایران در قالب فرصت ها و چالش های برای کشورهای همسایه و ایران مطرح است.

طرح درس:

جلسه اول- شناخت اهمیت منطقه غرب آسیا و جایگاه ایران در بین همسایگان

جلسه دوم- شناخت اصول ومبانی نظری همسایگی و چارچوب نظری مطالعات منطقه ایی ایران وهمسایگان.

*شناخت ساختارسیاسی- فرهنگی، اقتصادی -اجتماعی و امنیتی کشورهای همسایه و روابط با ایران

کشورهای حوزه خلیج فارس

جلسه سوم- عربستان

جلسه چهارم - کویت

جلسه پنجم- امارات متحده عربی

جلسه ششم- قطر- بحرین

جلسه هفتم- عمان

کشورهای حوزه شمال

جلسه هشتم- روسیه

جلسه نهم- آذربایجان

جلسه دهم-ارمنستان

جلسه یازدهم-قزاقستان

کشورهای حوزه غرب

جلسه دوازدهم- ترکیه

جلسه سیزدهم-عراق

کشورهای حوزه شرق

جلسه چهاردهم- افغانستان

جلسه پانزدهم- پاکستان

جلسه شانزدهم - جمع بندی: آینده روابط ایران با همسایگان

۵- طرح درس: سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران (دوره کارشناسی علوم سیاسی)

هدف درس:

هدف از درس، آشنایی و شناخت مبانی، اصول و اهداف سیاست خارجی ج.ا.ایران از یک سو و بررسی تحولات سیاست خارجی در دور های مختلف دولت ها از سوی دیگر است.

طرح درس:

جلسه اول- تعاریف و عوامل موثر بر شکل گیری سیاست خارجی کشورها

جلسه دوم-اهداف و منافع ملی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران

جلسه سوم- رویکردهای نظری بر تحلیل سیاست خارجی ایران

جلسه چهارم- اصول و مبانی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران

جلسه پنجم- الگوها و مدل های تحلیل سیاست خارجی ج.ا.ایران

جلسه ششم- تحولات سیاست خارجی ایران در دوره دولت موقت

جلسه هفتم- تحولات سیاست خارجی ایران در دوره دفاع مقدس

جلسه هشتم- تحولات سیاست خارجی ایران در دوره سازندگی

جلسه نهم- تحولات سیاست خارجی ایران در دوره اصلاحات

جلسه دهم- تحولات سیاست خارجی ایران در دوره اصول گرایی

جلسه یازدهم- تحولات سیاست خارجی ایران در دوره اعتدال

جلسه دوازدهم- سیاست خارجی ایران در قبال آمریکا

جلسه سیزدهم- سیاست خارجی ایران در قبال روسیه

جلسه چهاردهم - سیاست خارجی ایران در قبال اتحادیه اروپا